

บทความวิจัย (Research Article)

ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

The Adversity Quotient of School Administrators under the Office of Secondary Education Service in the Upper Northeastern Region

สรารุท ตรีโรจน์พร¹, แนน้อย ย่านวารี² และ พนายุทธ เชยบาล^{2*}

Sarawoot Treerojporn¹, Naengnoi Yanwaree² and Panayuth Choeybal^{2*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2557 จำนวน 254 คน ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ จัดชั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดย การแจกแจงความถี่ หาร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม เป็นรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อยู่ในระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบกับจำแนกตามขนาดของโรงเรียน และจำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

ความสำคัญ : ผู้บริหารโรงเรียน, ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

¹ โรงเรียนชุมพลโพธิ์พิสัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จังหวัดหนองคาย และบึงกาฬ 43120

² บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

¹ Chumphol Phonphisai School, The Office of Secondary Education Service Area 21 Nongkhai and Buengkan Province 43120

² Faculty of Graduate Studies, UdonThani Rajabhat University, Udon Thani Province 41000

* Corresponding author, E-mail: choeybal@gmail.com

Abstract

The purpose of this research was to study the adversity quotient of school administrators under the Office of Secondary Education Service in The Upper Northeastern Region. The sample consisted of 254 school administrators under The Office of Secondary Education Service in The Upper Northeastern Region working in the school year 2014. The research instrument was questionnaire with the reliability of 0.81. The Statistical Package for the Social Sciences program for windows was employed to analyzed the collected data for frequencies, percentage, mean, standard deviation and One – way Analysis of Variance. Scheffe's Method was also applied.

The research findings were found the adversity quotient of school administrators under The Office of Secondary Education Service in The Upper Northeastern Region was at high level for overall. When compared by school sizes and administration experiences were not different but when considered by gender was not different.

Keywords: School Administrator, Adversity Quotient

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรระดับการปฏิบัติ โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบงานทุกอย่างของสถานศึกษา ตั้งแต่การให้กำลังใจและจูงใจให้ผู้ร่วมงานทำงานเต็มความสามารถ [5] บังคับบัญชาบุคลากรในสถานศึกษา บริหารกิจการของสถานศึกษา การวางแผนการปฏิบัติงาน การควบคุม กำกับ ดูแล เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป งานอื่นที่เกี่ยวข้อง และที่ได้รับ มอบหมายให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะเห็นได้ว่าขอบข่ายการบริหารงานในปัจจุบันทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับผิดชอบและดำเนินการค่อนข้างมาก ซึ่งย่อมมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานที่ผู้บริหารต้องเผชิญ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีความสุข และถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบแห่งความดีหลายประการ เริ่มตั้งแต่มีสติปัญญาดี มีอารมณ์ดี มีสังคมดี และประการที่สำคัญคือ ต้องสามารถเอาชนะปัญหาและอุปสรรคได้หรือมี ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นเอง [7]

ความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) เป็นแนวคิดที่ถูก

พัฒนาขึ้นโดย พอล จี สตอลท์ซ (Paul G. Stoltz) ซึ่งเขียนหนังสือชื่อ “Adversity Quotient: Turning Obstacles into Opportunities” ได้กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรค หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยาก หรือความลำบาก คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูง จะมีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ แม้จะพ่ายแพ้หรือล้มเหลวก็สามารถต่อสู้เอาชนะความล้มเหลวได้ ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ เวลาเผชิญกับความผิดหวังหรือความทุกข์ยากก็จะยอมแพ้ บางคนอาจทิ้งงานไปกลางคันหรือบางคนอาจถึงกับท้อแท้ต่อชีวิต [6] ซึ่งความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรค เป็นรูปแบบปฏิกิริยาการตอบสนองหรือพฤติกรรมของคนคนนั้นต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิต เป็นกลไกของสมอง เกิดจากใยประสาทต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ผูกพันขึ้น รูปแบบที่เกิดขึ้นเป็นการจัดการกับปัญหา การตอบสนองนี้บางครั้งก็เป็นอัตโนมัติเป็นการตอบสนองที่มาจากส่วนลึกมากของสมอง [11]

งานวิจัยของสตอลท์ซ [11] ได้ทำการวิเคราะห์บุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพต่าง ๆ โดยใช้แบบทดสอบสติปัญญามาตรฐาน ผลการวิจัยไม่พบว่าผู้ที่ได้ผลคะแนนสูงจากการทำแบบทดสอบคือ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ แต่สิ่งที่ทำให้บุคคล ๆ นั้น

ประสบความสำเร็จ คือ ความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรค ซึ่งต่อมา สตอลท์ซได้ทำการวิจัย ต่อพบว่าหากบุคคลได้รับการฝึกฝนเพื่อให้มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ก็จะทำให้บุคคล ๆ นั้นมีพัฒนาการของความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรคเพิ่มขึ้นได้เป็นอย่างดี ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ไม่จำกัดอายุ ไม่ว่าจะเป็นเริ่มต้นที่อายุเท่าไรก็สามารถจะฝึกฝนได้ จากการศึกษางานวิจัยความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในกลุ่มต่าง ๆ พบว่า ยังไม่มีงานวิจัยที่ ศึกษาเกี่ยวกับประชากรในกลุ่มที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งการศึกษาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เป็นการศึกษาทางจิตวิทยาเพื่อค้นหา ความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งช่วยให้ผู้บริหาร สามารถจัดการกับปัญหาและเอาชนะความทุกข์ยากลำบากเหล่านั้นได้ ส่งผลให้การบริหารจัดการของ สถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพการศึกษามากยิ่งขึ้น

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับใด ผู้บริหารโรงเรียนที่มี เพศและขนาดของโรงเรียนต่างกันจะมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคแตกต่างกันหรือไม่ และผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร ต่างกัน จะมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคแตกต่างกันหรือไม่ ทั้งนี้ผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและ

ฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน อันเป็นการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารเพื่อคุณภาพของ สถานศึกษาซึ่งสร้างผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถ ในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามเพศ
3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถ ในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามขนาด ของโรงเรียน
4. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถ ในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตาม ประสบการณ์ทางการบริหาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาและเปรียบเทียบ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตาม แนวคิดของสตอลท์ซ [11] จำแนกตามเพศ ขนาดของ โรงเรียน และประสบการณ์ทางการบริหาร ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

1. เพศ
 - 1.1 ชาย
 - 1.2 หญิง
2. ขนาดของโรงเรียน
 - 2.1 เล็ก
 - 2.2 กลาง
 - 2.3 ใหญ่
3. ประสบการณ์ทางการบริหาร
 - 3.1 น้อยกว่า 10 ปี
 - 3.2 10 - 20 ปี

ตัวแปรตาม

ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหาร
โรงเรียนใน 4 มิติ

1. มิติที่ 1 การควบคุม
2. มิติที่ 2 สาเหตุและความรับผิดชอบ
3. มิติที่ 3 การกระจายตัวของปัญหา
4. มิติที่ 4 ความอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2557 จำนวน 721 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 254 คน กำหนดขนาดจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยใช้ขนาดของโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาเป็นเกณฑ์จัดชั้น คำนวณสัดส่วนตามชั้น หลังจากนั้นจึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับเพศ ขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ทางการบริหาร

ตอนที่ 2 ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนประเมินความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของตนเองตามความเป็นจริงและตอบว่า

“จริง” “ค่อนข้างจริง” “ไม่ค่อยจริง” หรือ “ไม่จริง” โดยมีเกณฑ์ในการตอบแต่ละระดับ ดังนี้

จริง หมายถึง ข้อคำถามนั้นๆตรงกับความจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

ค่อนข้างจริง หมายถึง ข้อคำถามนั้นๆค่อนข้างตรงกับความจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

ไม่ค่อยจริง หมายถึง ข้อคำถามนั้นๆไม่ค่อยตรงกับความจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

ไม่จริง หมายถึง ข้อคำถามนั้นๆไม่ตรงกับความจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถามมีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ รวมจำนวน 24 ข้อ มีเนื้อหาครอบคลุมความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ทั้ง 4 มิติ ที่รวมเรียกว่า CO2RE ซึ่งได้แก่ มิติที่ 1 การควบคุม (C=Control) มิติที่ 2 สาเหตุและความรับผิดชอบ (O2=Origin and Ownership) มิติที่ 3 การกระจายตัวของปัญหา (R=Reach) มิติที่ 4 ความอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา (E=Endurance) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน 4 ระดับ คือ 4, 3, 2 และ 1 ดังนี้

การตรวจแบบสอบถามและการให้คะแนน

แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

การประเมิน	ข้อคำถามเชิงบวก (คะแนน)	ข้อคำถามเชิงลบ (คะแนน)
จริง	4	1
ค่อนข้างจริง	3	2
ไม่ค่อยจริง	2	3
ไม่จริง	1	4

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการจัดเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล แล้วดำเนินการส่งหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พร้อมกับแบบสอบถามจำนวน 254 ฉบับ ส่งไปยังผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 254 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical ackage for the Social Sciences: SPSS) ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ขนาดของโรงเรียน และประสบการณ์ทางการบริหาร โดยวิธีแจกแจงความถี่และหาร้อยละ

2. ข้อมูลความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งรายข้อรายด้านและโดยรวม

3. การเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามเพศ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบที (t-test) และเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ทางการบริหาร ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance) แล้วทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีผลการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบสอบถามในตอนที่ 2 มาหาค่าร้อยละของกลุ่มที่มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคต่ำ, กลาง และสูง ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ และระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน

ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค		
ระดับ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	-	-
กลาง	28	11.02
สูง	226	88.98
รวม	254	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่มีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 88.98)

ผลการศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามเพศ

ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 มาหาระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหาร จำแนกตามเพศ ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามเพศ

เพศ	ระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค						รวม	
	ต่ำ		กลาง		สูง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศชาย	-	-	22	10.23	193	89.77	215	100.00
เพศหญิง	-	-	6	15.38	33	84.62	39	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนชาย ส่วนใหญ่มีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 89.77) ผู้บริหารโรงเรียนหญิง ส่วนใหญ่มีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 84.62)

ผลการศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบสอบถามในตอนที่ 2 มาหาระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหาร จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	ระดับ						รวม	
	ต่ำ		กลาง		สูง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โรงเรียนขนาดเล็ก	-	-	6	17.14	29	82.86	35	100.00
โรงเรียนขนาดกลาง	-	-	2	2.86	68	97.14	70	100.00
โรงเรียนขนาดใหญ่	-	-	20	13.42	129	86.58	149	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 82.86) ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง เกือบทั้งหมดมีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 97.14) และผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่มีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 86.58)

ผลการศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร

ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบสอบถามในตอนที่ 2 มาหาระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหาร จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร

ประสบการณ์ ทางการบริหาร	ระดับ						รวม	
	ต่ำ		กลาง		สูง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10 ปี	-	-	8	12.50	56	87.50	64	100.00
10 – 20 ปี	-	-	16	14.29	96	85.71	112	100.00
มากกว่า 20 ปี	-	-	4	5.13	74	94.87	78	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทางการบริหารน้อยกว่า 10 ปี ส่วนใหญ่มีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 87.50)

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทางการบริหาร 10 – 20 ปี ส่วนใหญ่มีความสามารถในการเผชิญ และฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 85.71)

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทางการบริหารมากกว่า 20 ปี เกือบทั้งหมดมีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 94.87)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีข้อค้นพบโดยสรุป ดังนี้

1. ระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อยู่ในระดับสูง

2. ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

3. ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา มิติที่ 1 การควบคุมความสามารถ ในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มิติที่ 2 สาเหตุและความรับผิดชอบ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และมิติที่ 3 การกระจายตัวของปัญหา ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางและผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่สูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

4. ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา มิติที่ 2 สาเหตุและความรับผิดชอบ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทางการบริหารมากกว่า 20 ปี สูงกว่าประสบการณ์ทางการบริหาร 10 – 20 ปี และมิติที่ 4 ความอดทนต่อความยืดหยุ่นของปัญหา ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทางการบริหารน้อยกว่า 10 ปี สูงกว่าประสบการณ์ทางการบริหาร 10 – 20 ปี

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปราย เพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีความสุข หนักแน่น ไม่กดดันแม้อยู่ในเหตุการณ์หรือสภาวะที่คับขัน ไม่ย่อท้อและทอดถอนใจต่อปัญหาและอุปสรรค มีคุณธรรม จริยธรรม วางตัวเป็นกลาง มีความคิดกว้างไกล มีมนุษยสัมพันธ์มีเจตคติที่ดีกับทุกคน กำกับติดตามให้กำลังใจในการทำงาน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับที่ เบนนิส [9] กล่าวว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้น จะต้องมีความกล้าหาญ มีความกล้าหาญ มีความกระตือรือร้น มีลักษณะท่าทางดีสง่าเลื่อมใส มีความยุติธรรม

ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูชนม ชัยโยธา [4] ที่ได้ทำการศึกษาศักยภาพในการเผชิญอุปสรรคของครูประถมศึกษา กลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของครูประถมศึกษา กลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับสูง

2. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้และสามารถอธิบายได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นเพศชายและหญิง มีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคอยู่ในระดับเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นกลุ่มที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันทั้งทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมในโรงเรียน จึงทำให้ไม่ว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้งชายและหญิงมีบริบทรอบด้านของ

ตนเองคล้ายคลึงกันทำให้มีสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ คล้ายคลึงกันดังนั้นจึงอาจทำให้ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับที่ อาริยา เมฆาธร [8] กล่าวไว้ว่า ทุกหน่วยงานในปัจจุบันพยายามสนับสนุนให้สตรีพัฒนาตนเองเท่าเทียมกับบุรุษ แต่การไต่เต้าขึ้นสู่ตำแหน่งนักบริหารหญิงนับว่ายากลำบากพอสมควร ในวงการศึกษาก็มีนักบริหารหญิงที่เก่งกล้าสามารถในการบริหารมากมาย มีชื่อเสียงและพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าได้ไม่ยิ่งหย่อนกว่าชาย เพราะผู้หญิงมีความละเอียดอ่อน มีความรอบรู้และลึกซึ้งและเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ จึงสามารถใช้แรงจูงใจเพื่อส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งจากคำกล่าวแสดงให้เห็นว่าระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของชายและหญิงที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมวัฒนธรรมเดียวกัน และมีโอกาสประสบกับสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกันนั้นจะตอบสนองต่อปัญหาไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชุณหมน ชัยโยธา [4] ที่ได้ทำการศึกษาศักยภาพในการเผชิญอุปสรรคของครูประถมศึกษา กลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูประถมศึกษากลุ่มรัตนโกสินทร์ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีปัจจัยที่ส่งเสริมและสนับสนุนต่างกัน เช่น วัฒนธรรมโรงเรียน โครงสร้างการบริหาร การจัดการเรียนการสอน บุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี และสภาพการบริหารของโรงเรียนขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ อัตราค่าจ้างและการคมนาคม โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีผู้ช่วยผู้บริหาร ซึ่งต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งผู้บริหารต้องลงมือดำเนินการด้วยตนเองเนื่องจากขาดบุคลากร ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อการดำเนินงาน

บริหารของโรงเรียนอย่างยิ่ง อาจส่งผลให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้สึกท้อถอย จึงมีส่วนทำให้ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าน้อยกว่า ดังที่ กรมสามัญศึกษา [2] กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมดี จะทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่และมีความสุข แต่ถ้าสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาไม่ดี บุคลากรก็จะมีแต่ความระทมทุกข์

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกพร อุทองมาก [1] ที่ทำการศึกษาศักยภาพระหว่างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคและการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจะมีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคแตกต่างกัน

4. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำแนกตามประสบการณ์ทางการบริหาร พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละบุคคล ปัญหาส่วนใหญ่ของผู้บริหารโรงเรียนอาจมีลักษณะของปัญหาที่แตกต่างกัน รวมถึงรูปแบบการใช้ชีวิต สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม การแข่งขันและเอาชนะกันเพื่อต้องการการยอมรับจากสังคม ตลอดจนลักษณะและสภาพการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนแต่ละยุคสมัยมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับที่ สดอลส์เบิร์ก [10] กล่าวไว้ว่าความสามารถในการแก้ปัญหาของบุคคลขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล วุฒิภาวะทางสมอง สภาพการณ์ที่ต่างกัน และกิจกรรมหรือความสนใจของแต่ละคนที่มีต่อปัญหานั้น ซึ่งจากคำกล่าวแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมและประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลอาจมีผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคได้ และเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกันมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่างกัน ดังที่ สดอลท์ซ

[11] กล่าวว่า ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหา และฟันฝ่าอุปสรรคสูงนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดี และมีแนวคิดต่ออุปสรรคว่าเป็นความท้าทายทำให้เกิด โอกาสหรือหนทางสู่ความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

1. กนกพร อุทองมาก. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคและการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2548.
2. กรมสามัญศึกษา. การจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว; 2543.
3. เกสร ภูมิดี. ความสัมพันธ์การศึกษาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2546.
4. ชุชนมน ชัยโยธา. ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของครูประถมศึกษา กลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2550.
5. บังอร สาคลาไคล. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2550.
6. มณฑรา ธรรมบุศย์. AQ กับความสำเร็จของชีวิต. วารสารวิชาการ, 2544. 4(9), 12-17.
7. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์: ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค; 2525.
8. อาริยา เมฆาธร. บทบาทของสตรีในการเป็นผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: มิตรครู; 2534.
9. Bennis, G.W. Managing the dream: Reflections on leadership and change. Cambridge: Mass Perseus. 2000.
10. Stollberg, R. J. Problem Solving, The Process Games in Science Teaching. Science Teacher, 1956. 23, 225-228.
11. Stoltz, P. G. Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities. New York: United States of America. 1997.
12. _____. Adversity quotient. New York: Harper Collines. 1997.
13. _____. Adversity quotient @ Work. New York: Harper Collines. 2000.
14. Warren, G. B. Managing the dream: Reflections on leadership and change. Cambridge, Mass: Perseus. 2000.